

Архітектура будівель та споруд

Практична робота 2

Давньоримська
архітектура

Типологічно римляни створюють повний набір громадських і інженерних споруд: базиліка як універсальна «робоча будівля» для суду й торгівлі; амфітеатр і театр для видовищ; терми як соціальний центр; тріумфальна арка як носій ідеологічного повідомлення; мости та акведуки як ядро інфраструктури. Містобудування базується на ортогональній сітці кардо/декуманус із прив'язкою до форуму; водопостачання, каналізація й дороги розглядаються як обов'язкові складові урбанізму.

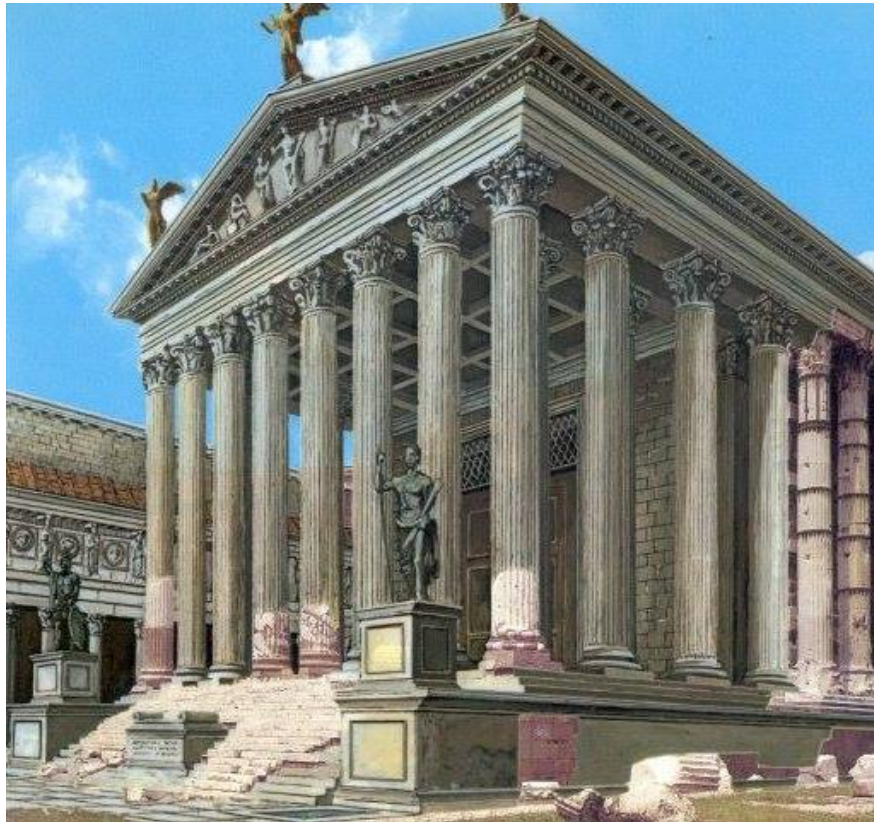
+

○

Колізей, Пантеон і акведук Пон-дю-Гар є знаковими пам'ятками давньоримської архітектури, які демонструють різні аспекти будівельної майстерності імперії. Колізей у Римі втілює інженерну досконалість амфітеатру з багатоярусною системою аркад і складною організацією простору для масових видовищ. Пантеон є вершиною архітектурної думки в галузі перекриття великих просторів завдяки грандіозному куполу з отвором-окулюсом, що поєднує сакральний і технічний виміри. Пон-дю-Гар у Галлії демонструє практичне застосування римської техніки в гідротехнічному будівництві: це монументальний багатоярусний акведук, який забезпечував стабільне водопостачання міст. Усі три споруди ілюструють здатність римлян поєднувати утилітарність із монументальністю, технічну новизну з художнім враженням.

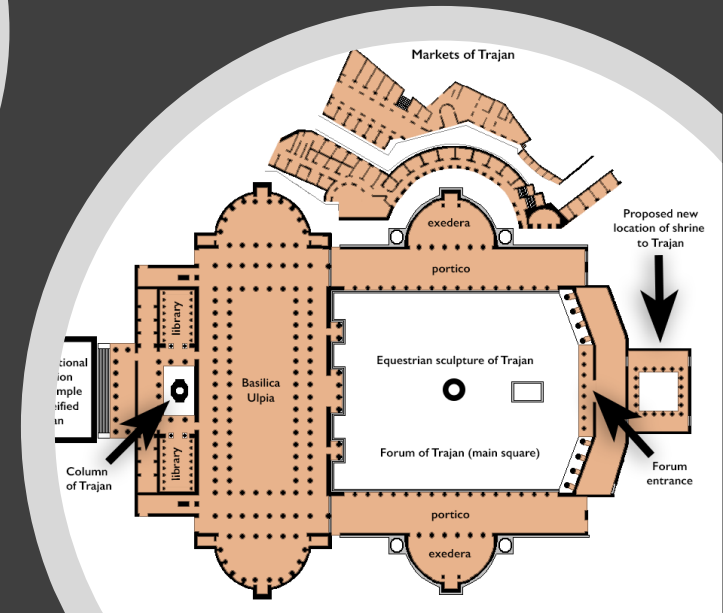
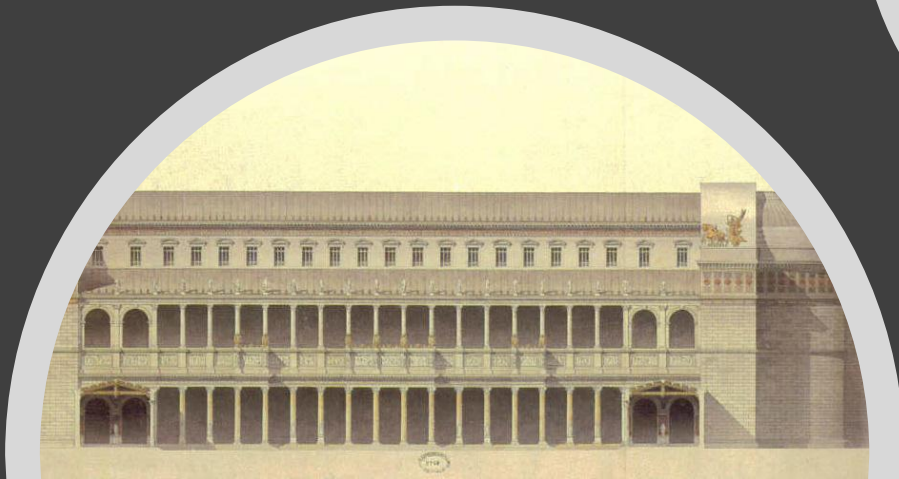
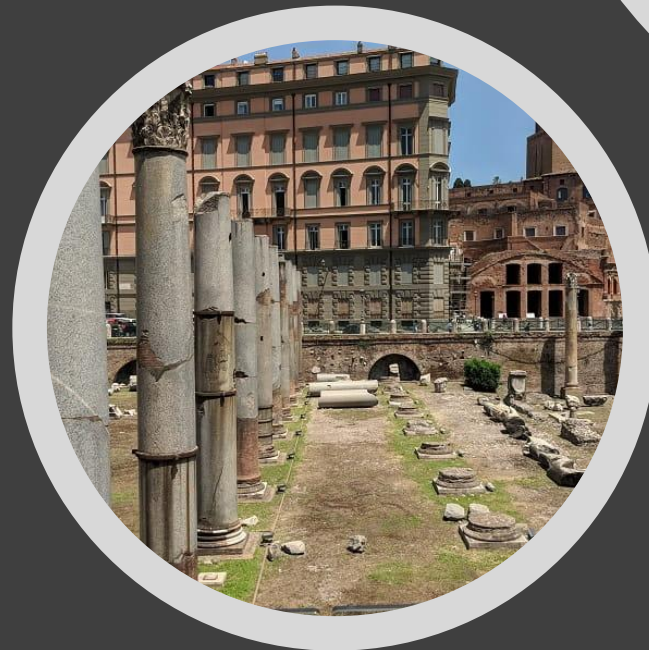
Гермодор Саламінський

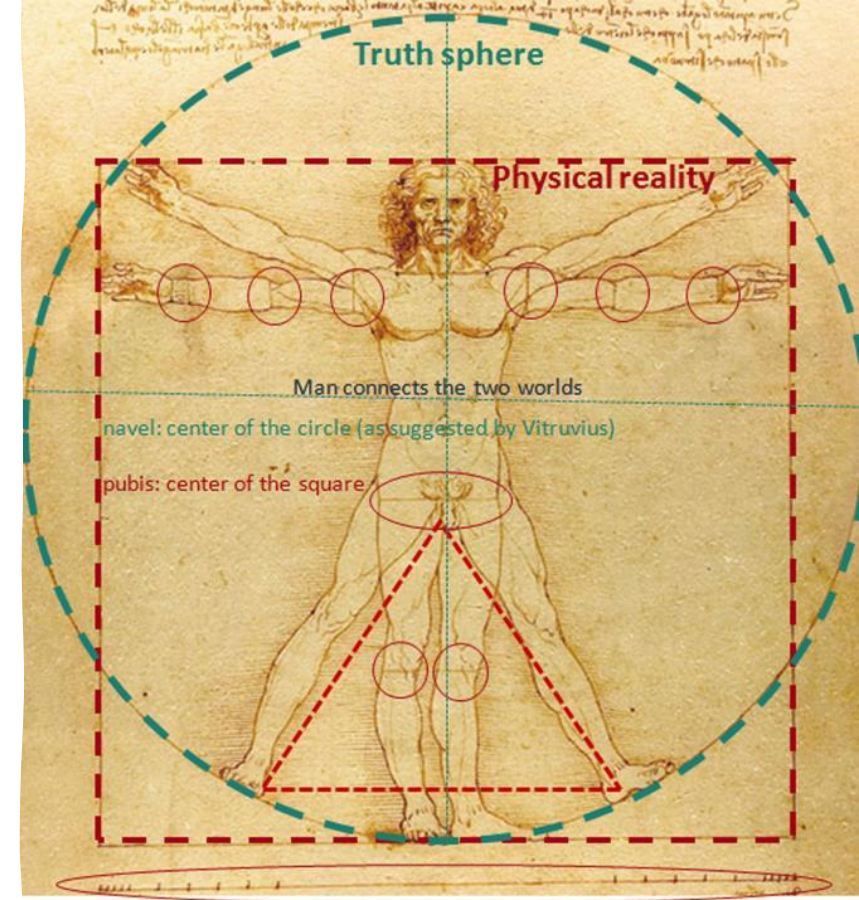
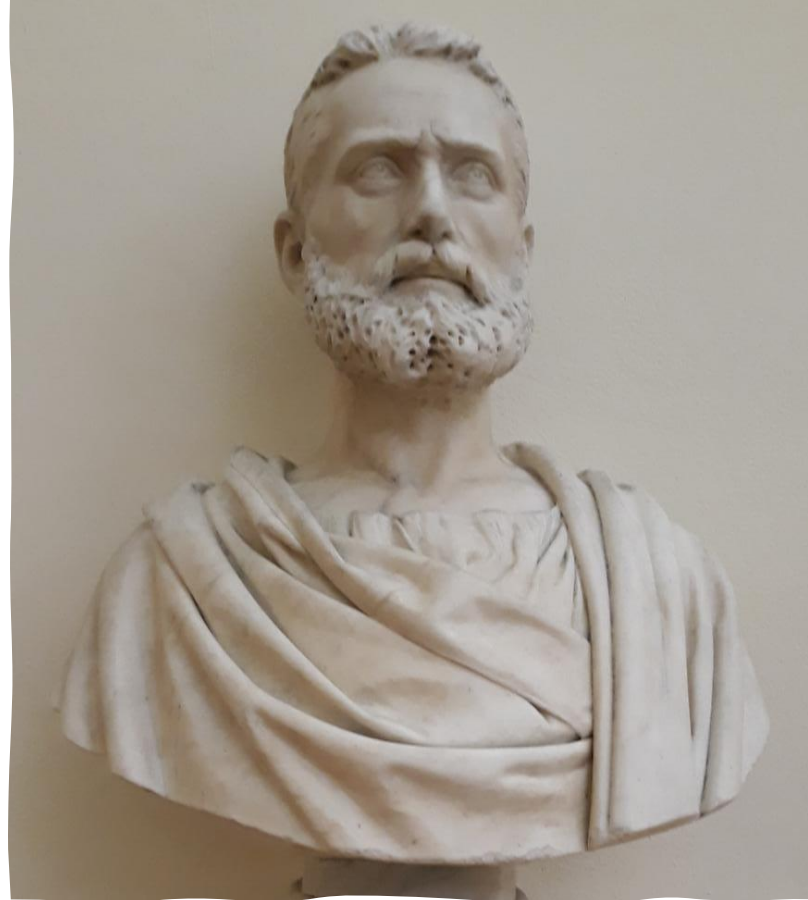

Гермодор Саламінський, виходець із грецького світу, відзначився зведенням перших монументальних храмів у Римі, зокрема храму Марса на Марсовому полі, і фактично започаткував традицію інтеграції грецьких форм у римський контекст.

Аполлодор Дамаський

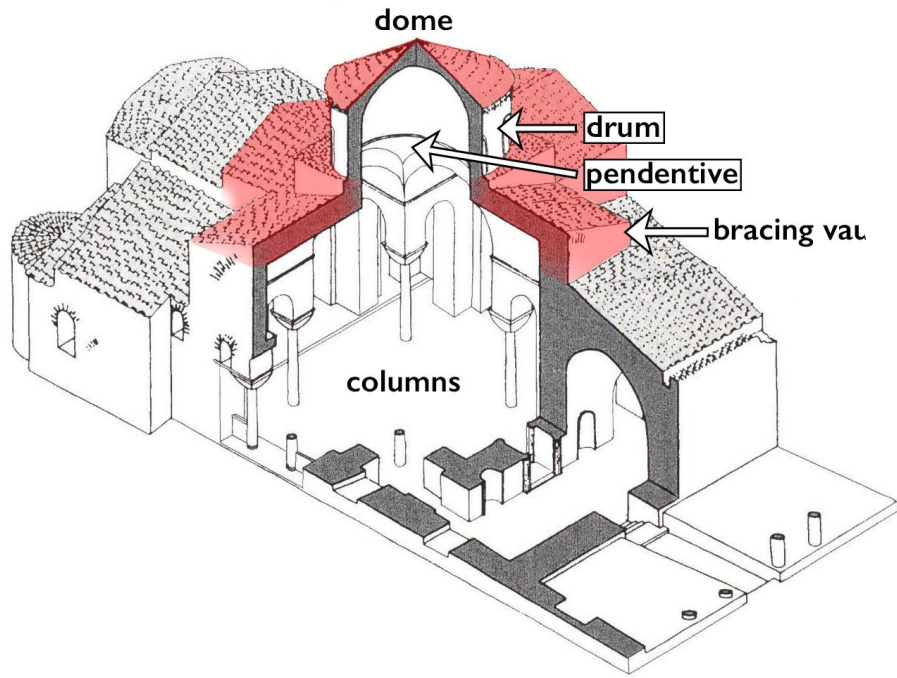
Аполлодор Дамаський був найвидатнішим інженером і архітектором доби імператора Траяна: він створив грандіозний комплекс форуму Траяна, включно з базилікою Ульпія та знаменитою Траяною колоною, а також спроектував міст через Дунай, який вважався інженерним дивом свого часу.

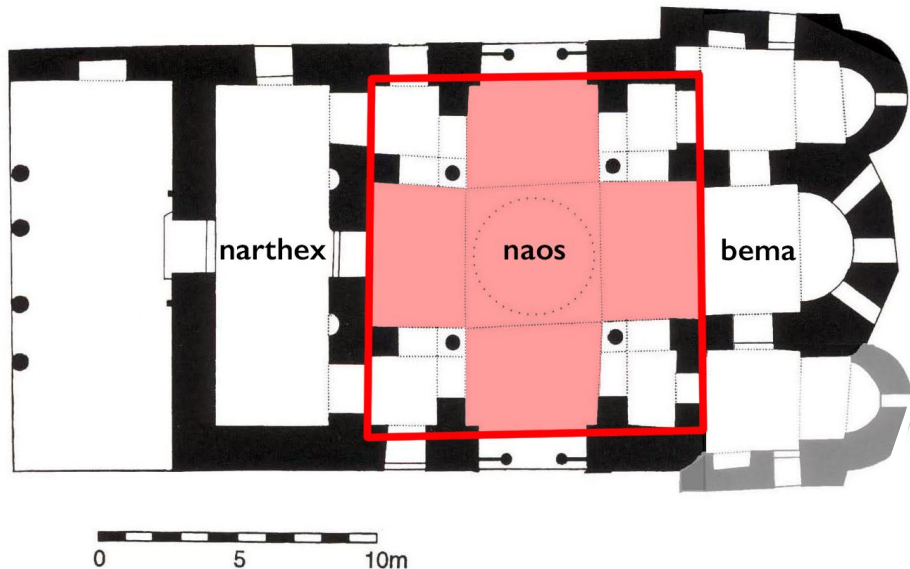
Вітрувій

Вітрувій, теоретик і практик I століття до н.е., залишив фундаментальну працю «De architectura», що систематизувала знання про будівництво, пропорції, матеріали та принципи гармонії, ставши інтелектуальним підґрунтям європейської архітектурної науки на тисячоліття.

Архітектура Візантії

Візантійський стиль — це насамперед домінування центру й куполу як головної просторової ідеї. Храм вибудовують навколо осердя з великою банею, яку спирають на підпружні арки, завдяки чому кругла основа купола «виростає» зі квадрату підлоги. Великі напівкуполи й екседри підпирають головну баню й плавно розгортають простір, створюючи враження безперервного, майже невагомому об'єму з потоком світла з вікон у барабані купола. У середньовізантійську добу стандартним стає план «хрест у квадраті», де рівні рамена грецького хреста під куполом утворюють чітку, симетричну композицію.

Конструктивно стиль спирається на цегляну кладку і приховане контрфорсування; зовнішні об'єми стримані, інколи з чергуванням цегли й каменю та декоративними перев'язями, тоді як інтер'єри демонстративно розкішні. Стіни облицьовують полірованими мармуровими плитами та опус-сектиле; куполи, склепіння й верхні частини заповнюють мозаїками із золотим тлом, що підсилюють саяво й сакральну ієрархію простору. Скульптура обмежена; структурну роль відіграють витончені «кошикові» капітелі з різьбленням. Літургія визначає план, притаманними стилю є нави-галереї, відокремлений вівтар з ранньою формою іконостаса та відмінна акустика для хорового співу.

Типологічним взірцем залишається Софія Константинопольська з її гігантською банею і каскадом напівбань; від неї походить і техніка, і образ «плаваючого купола». Вплив стилю охопив Малу Азію, Балкани, Кавказ, Русь і Венецію: місцеві школи перейняли централізовані плани, купольні перекриття, поєднання стриманих фасадів із коштовними інтер'єрами й іконно-мозаїчною програмою. У підсумку візантійська архітектура — це синтез інженерної винахідливості і богослужбової репрезентації, де простір, світло й мозаїка працюють як єдиний, впорядкований механізм сакральної дії.

Анфемій Траллський та Ісидор
Мілетський – видатні візантійські
архітектори VI ст., які створили
собор Святої Софії в
Константинополі. Їхнім досягненням
стало поєднання базилікальної та
центричної системи, введення
гігантського купола на пандативах,
що справило величезний вплив на
розвиток світової архітектури.

Трдат, вірменський архітектор X–XI ст., відомий
відновленням головного купола Святої Софії після
землетрусу 989 р., а також створенням собору в Ані,
що поєднував вірменські традиції з візантійськими
новаціями.

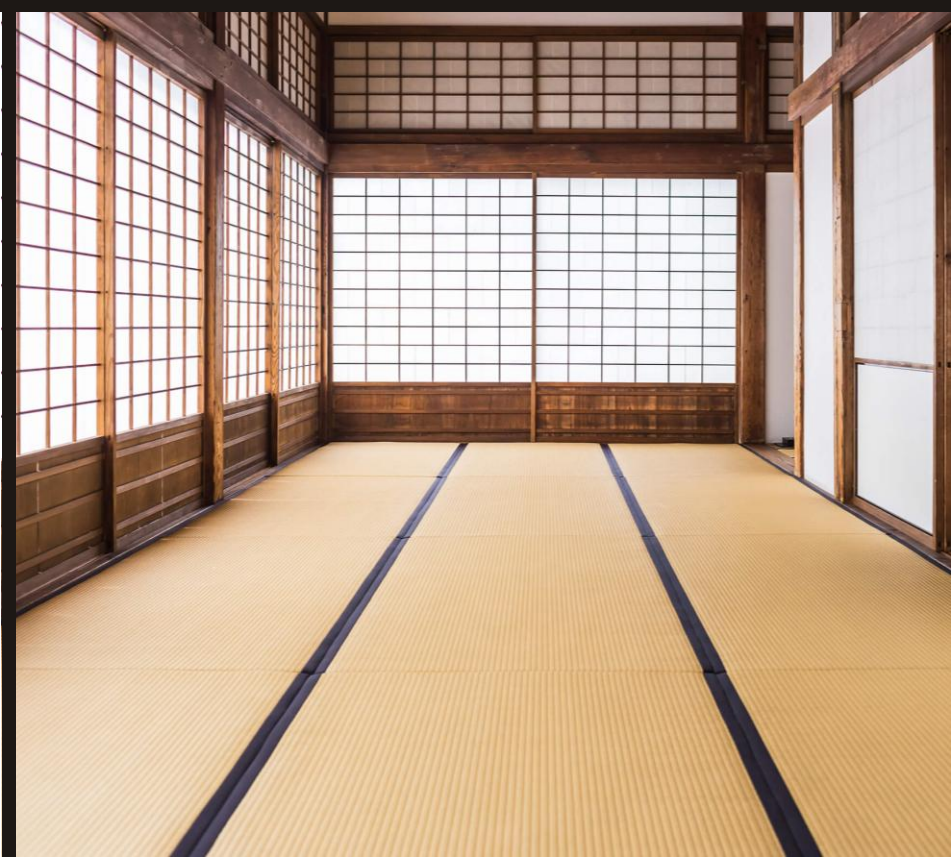

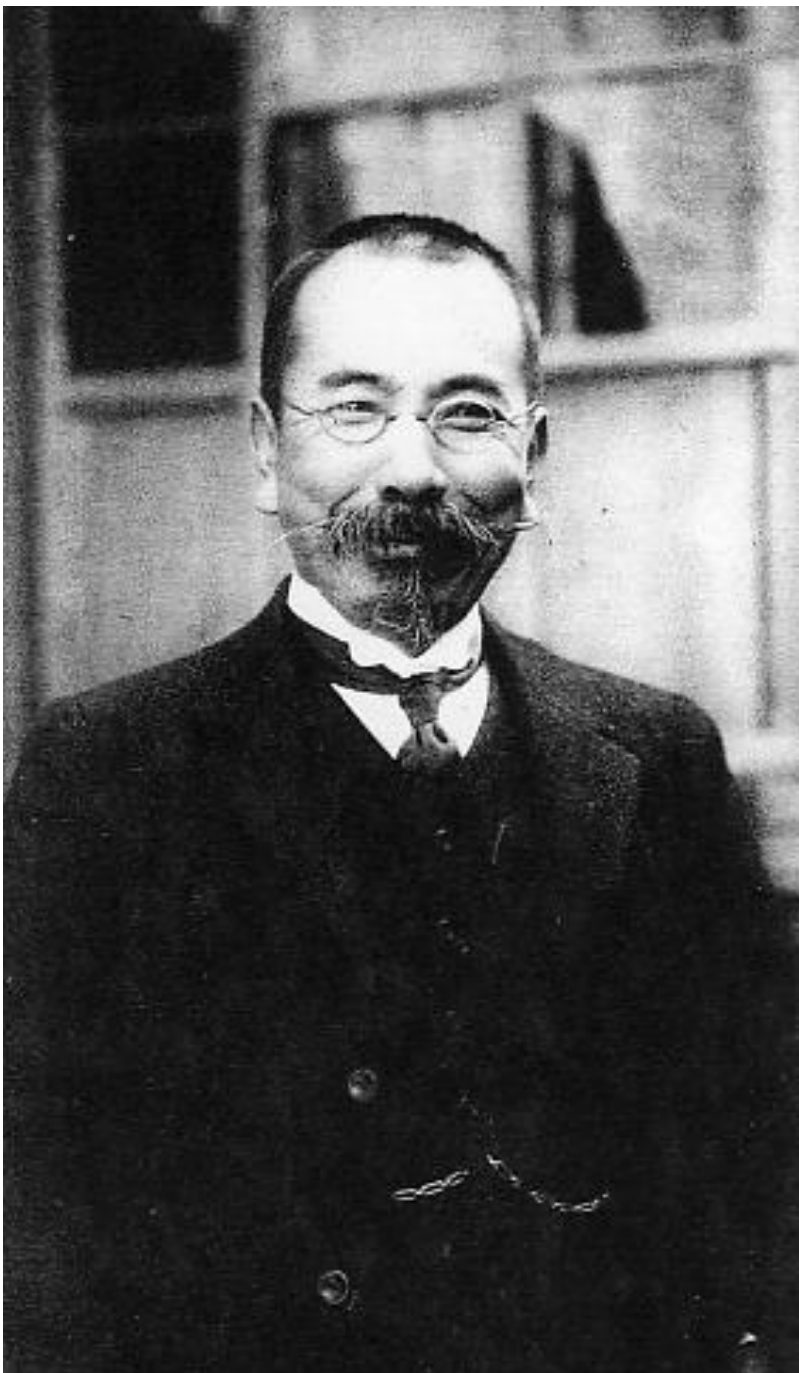
Архітектура Японії

Японський архітектурний стиль визначається насамперед дерев'яною стояково-балковою системою та ідеєю «легкого», змінного простору. Несучими є дерев'яні колони і перемички, а не стіни; огорожувальні площини роблять рухомими: розсувні перегородки й двері дозволяють вільно змінювати планування, відкривати інтер'єр до веранди й саду. Камінь традиційно використовують лише для основи або підмурків, отже будівля здається легкою, майже тимчасовою, і природно поєднується з ландшафтом.

Форму будівлі визначає великий дах із глибокими звисами та злегка підкрученими карнизами, що захищають від дощу і сонця та створюють широкі навіси над галереями. Дахові конструкції спираються на систему стовпів і кронштейнів; підлога, як правило, піднята над ґрунтом. Планування модульне, з акцентом на порожнечу, що забезпечує спокійні пропорції, варіативність і стриману естетику.

Будинок «Міцуй» у Токіо (1894)

Токійський вокзал

Університет Кансай Гакуїн

Банк Японії в Токіо

Індуїстський стиль

Індуїстський стиль — цілісна сакральна система, у якій храм мислиться як матеріалізована модель космосу. Від ранніх печерних святинь він еволюціонує до мурованих і цегляних комплексів, що кодифікуються приблизно від VI–VII ст. н. е. й далі розвиваються регіональними школами, але зберігають єдину побудову простору, форми й іконографії.

Композиційне ядро — невелика, темна святиня-осердя з образом божества, орієнтована переважно на схід і вписана в чітку вісь. Навколо неї формують обхідну галерею для ритуального обходу, до осердя приєднують вестибюль і павільйони, що виконують функції зібрання, жертвопринесення й проголошення мантр. Розвинені комплекси обводять огорожувальними стінами з брамами; на півдні Індії брами виростають у вежоподібні конструкції, через які проходять процесії. Частими є храмові стави й басейни, що інтегрують водні ритуали.

Храм із комплексу
Кхаджурахо

Храм на березі

Храмовий комплекс
Мінакші Амман

Декор принципово невіддільний від конструкції: поверхні вкривають суцільні іконографічні програми за приписами.

Скульптура працює як «текст у камені», що задає маршрути прочитання під час обходу.

Орнамент ритмізує маси, дробить яруси і підсилює відчуття зростання.

Матеріально стиль спирається на камінь (граніт, пісковик) і цеглу; конструктив переважно стояково-балковий зі склепіннями. У різних зонах застосовують тиньк і поліхромію.

Храм Калі в Дакшинешварі та Прамбанан у Яві є двома контрастними, але знаковими виявами індуїстської сакральної архітектури. Дакшинешвар, зведений у XIX столітті на березі Гангу, демонструє пізній бенгальський стиль з багатокупольним плануванням і присвятою богині Калі, підкреслюючи ритуально-домашній характер культу та тісний зв'язок храму з життям місцевої громади. Він уособлює традицію, де архітектура радше обрамлює духовну практику, ніж створює монументальний ансамбль.

Прамбанан, навпаки, постає як грандіозний ансамбль IX століття, присвячений тріаді Вішну, Шиви та Брахми. Це зразок класичного яванського храмового зодчества з багаторусними вежами-шикарами, складною ієрархією простору та виразною програмою рельєфів, що відтворюють міфологічні сюжети «Рамаяни». Тут архітектура виступає як символ космічного порядку та імперської могутності.